

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ДРУГИ
СМЈЕР: РАЧУНАРСКО-ИНФОРМАТИЧКИ
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА

Годишњи број часова: 72

Седмични број часова: 2

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

- Усвајање дубоког знања о свијету које ће ученицима омогућити да критички размишљају и да развију своје интелектуалне и друге потенцијале
- Стицање цјеловитог и функционалног знање о Земљи као јединственом и сложенем систему у којем су природне и друштвене појаве међусобно повезане и условљене
- Стварање глобалне слике свијета, односно осјећаја за „глобално” и успостављање релација са осјећајем за „национално“ и „локално“
- Упознавање са разноликошћу свијета и са различитим друштвеним, економским и еколошким проблемима у свијету и активно учествовање у дебатама о важним проблемима у свијету
- Развој географског мишљења које омогућава да се географске појаве и процеси објасне у свој својој комплексности и цјеловитости и да се предвиди њихов ток у будућности
- Примјена географског знања у свакодневном животу
- Доприношење стварању хуманије личности и одговорног и активног појединца и грађанина
- Развијање географске писмености ученика кроз разумијевање природних и друштвених процеса у свијету и Босни и Херцеговини, те оспособљавање за критичко сагледавање савремених просторних и развојних проблема

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Продубљивање географских знања из претходног нивоа образовања
- Разумијевање и објашњавање релација као што је релација између природе и људи, између физичког и друштвеног, између локалног и глобалног
- Разумијевање просторних односа у свијету, законитости развоја природних процеса и улоге човјека у мијењању географског простора
- Разумијевање просторног распореда друштвених појава и процеса и уочавање законитости у развоју друштва
- Разумијевање друштвених, економских и еколошких проблема у просторним контекстима
- Развијање критичког мишљења на темељу географског знања

- Развијање свијести о значају очувања природних ресурса и животне средине
- Његовање толеранције и поштовања кроз упознавање различитих народа, култура и религија, као и очување културног диверзитета
- Развијање свијести о значају мира, сарадње и међународног разумијевања

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Развијање свијести о значају географије у савременом друштву и њене повезаности са другим научним дисциплинама
- Разликовање врста карата те коришћење карте као средства за анализу простора
- Развијање картографске писмености
- Анализирање броја, густине и распореда становништва, разумијевање демографских процеса и уочавање узрока и посљедица миграција
- Развијање критичког односа према савременим глобалним привредним процесима, као што су глобализација, технолошки развој, енергетска зависност и одрживи развој
- Подстицање ученика на критичко разматрање просторних, демографских и привредних процеса у Босни и Херцеговини, те развијање свијести о значају одрживог и равномјерног регионалног развоја
- Развијање способности ученика да повезују природне ресурсе, становништво и привредне активности са савременим друштвеним и економским промјенама у Босни и Херцеговини и свијету
- Развијање способности ученика да примјењују географска знања у тумачењу развојних могућности, просторног планирања и очувања природних и друштвених вриједности Босне и Херцеговине.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

1. **Увод у друштвену и регионалну географију**
2. **Карта и картографски метод у географији**
3. **Географско информациони систем (ГИС)**
4. **Становништво и насеља**
5. **Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета**
6. **Основне економско-географске одлике свјетске привреде**
7. **Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике Европе**
8. **Географске одлике и развојни проблеми Босне и Херцеговине**

Наставна тема: Увод у друштвену и регионалну географију				
Исходи учења		Активности ученика		
Међупредметно повезивање				
Ученик ће бити способан да:		Ученик ће да:		
– образложи шта проучава друштвена географија; – објасни како је текао развој друштвене географије; – анализира положај друштвене географије у систему географских наука, те издваја дисциплине друштвене географије; – анализира методе истраживања у друштвеној географији; – зна предмет истраживања регионалне географије; – познаје појам регије и принципе регионализације, те познаје практичну примјену регионализације; – разумије значају друштвене и регионалне географије у смислу холистичког сагледавања природе и друштва, синтезе природног и друштвеног и комплексног сагледавања појава и процеса у простору; – спозна широке могућности примјене друштвене и регионалне географије.		– користи графичке методе као што су концептуалне мапе, да прикаже систем географских наука, као и мјесто друштвене и регионалне географије у систему географских наука; – истражи могућности примјене друштвене и регионалне географије; – истражи и анализира даље перспективе развоја друштвене и регионалне географије; – дискутује о значају географије као науке и њених дисциплина.		
Предмет:		Тема:		
Историја		Развој људских заједница и цивилизација у различитим регијама свијета		

Наставна тема: Карта и картографски метод у географији			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – објасни појам карте и разликује карту од глобуса; – идентификује и објасни математичке елементе карте (размјера, координатна мрежа, пројекција) и правилно их користи; – примјењује одговарајућу картографску пројекцију с обзиром на простор и садржај; – прецизно одреди географску ширину и дужину било које тачке на карти или глобусу и критички процјени њен положај у односу на друге локације; – упореди приказ Земљине површине на карти и глобусу и уочи предности и недостатке оба начина представљања; – примјењује стечена знања кроз рад са различитим типовима карата; – дефинише и објасни основне географске елементе карте; – идентификује и објасни хидрографске објекте и њихово представљање на карти;	Ученик ће да: – методом упоређивања и графичким приказом уочи и разумије разлике између карте и глобуса (Венов дијаграм, матрица упоређивања и сл.); – израчуна удаљености на карти користећи размјеру и размјерник; – упоређује различите картографске пројекције и закључује за коју сврху је која намијењена; – одреди ширину и дужину задатих тачака; – врши одрђивање азимута и курса уз помоћ компаса; – примјени картографију у различитим областима; – уз помоћ контурне карте примјењује основне географске елементе, означава хидрографске објекте, користи различите методе представљања рељефа, означи картографске знакове;	Предмет: Математика	Тема: Тригонометрија

– објасни и примијени начине представљања рељефа на карти (изохипсе, хипсометријске боје, сјенчење, коте); – идентификује и објасни картографске знаке; – разликује и примијени контурне, линијске и ванразмјерне знаке у картирању; – врши подјелу карата према садржају и образложи њихову примјену; – разликује карте према размјери и објасни њихове карактеристике; – разликује план, топографску и географску карту и образложи њихову употребу у пракси; – анализира географске називе и доводи их у везу са природно-географским и друштвено-географским карактеристикама простора.	– примјењује основне методе теренског истраживања; – методом упоређивања упоређује и анализира карте различитог садржаја (тематске карте); – изради план мјеста у којем ученик живи; – на карти проналази различите називе (планине, ријеке, насеља, регије); – на карти разврстава на: топониме, орониме, хидрониме и хорониме; – истражи значење неких назива (нпр. зашто се тако зову); – повеже називе са природним особинама (рељеф, вода) или друштвеним (становништво, историја).		
---	--	--	--

Наставна тема: Географско информациони систем (ГИС)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезива	
Ученик ће бити способан да: – интерпретира основна знања и вјештине из ГИС-а; – разликује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине; – овладава савременим технологијама за одређивање географског положаја (GPS, Google Earth, Map); – стекне вјештине проналаска, складиштења и презентације географских информација; – овлада вјештинама коришћења GPS апликације; – креира базе података у ГИС-у; – користи неке методе и технике за анализу података у ГИС-у; – на основу анализе у ГИС-у развијаће способност уочавања веза, односа и могућих законитости које се јављају у простору; – разумије значај ГИС-а и његове примјене у различитим областима; – развија картографску писменост и оријентацијске вјештине;	Ученик ће да: – упоређује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине, методом дискусије критички их сагледава и доноси закључке о њима; – има активности на терену и у учионици уз помоћ информационих технологија за одређивање географског положаја (коришћење GPS апликација, рад у алатима Google Earth, Map); – прикупља податке са терена о локацији као што су нпр. надморска висина, експозиција, тип вегетације, близина насеља и сл. уз помоћ ГИС апликације; – појединачно или у тиму ради на креирању базе података (нпр. у QGIS-у); – користи базне мапе преко којих уносе векторске податке са информацијама о локацијама на терену;	Предмет: Рачунарство и информатика	Тема: Једнодимензионални и дводимензионални низови

– развије способност за рад и мања истраживања на терену; – развија тимски рад; – разumiје појам ГИС-а и његову улогу у географији; – објашњава повезаност развоја информационих технологија са настанком и развојем географских база података; – разликује и користи различите изворе и базе географских података; – примјењује методе и технике сложенијих географских истраживања; – креира једноставну базу података и приказује је помоћу ГИС-а; – дефинише појам ГИС-а и основне метод и технике кој се у њему користе; – образложи значај примјене различитих метода и техника у прикупљању географских података; – разликује изворе података о физичко-географским и друштвено-географским обиљежјима простора; – изради једноставну географску базу података користећи прикупљене информације; – анализира прикупљене податке и њихову примјену у ГИС-у; – објасни практични значај ГИС-а у планирању развоја и	– по потреби, уз стручну помоћ наставника, врши се интеграција већ припремљеног DEM слоја у ГИС окружење; – методом просторне анализе уочава могућности постојања веза и односа између географских елемената у простору; – истражи како развој информационих технологија утиче на прикупљање и чување географских података; – пронађе и користи различите изворе географских података (атлас, интернет базе, статистички подаци); – прикупља, сортира и анализира географске податке користећи различите методе истраживања; – у групи креира једноставну базу података (нпр. о насељима, ријекама или становништву); – истражује различите типове ГИС-а користећи уџбеник и интернет; – направи листу метода прикупљања података (анкетирање, мјерења на терену, сателитски снимци);		
--	--	--	--

раду државних институција; – упореди различите изворе и методе прикупљања података према њиховој поузданости и примјени.	– дискутује о предностима и ограничењима сваке методе у паровима или групи; – примјере података категорише као физичко-географске или друштвено-географске; – објасни зашто је одређени извор погодан за конкретну врсту података; – креира табелу и приказ података на карти, користећи Google Maps.		
--	---	--	--

Наставна тема: Становништво и насеља			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - анализира број становника у различитим регијама и историјским периодима и факторе који на то утичу; - разумије узроке и посљедице демографске експлозије у историјском контексту; - објашњава појам демографске транзиције и њене фазе; - повезује промјене броја становника са фазама демографске транзиције у различитим државама и регијама;	Ученик ће да: - користи различите изворе демографских статистичких података на глобалном нивоу (нпр. Статистички годишњак УН и сл.); - користи Excel да направи табелу демографских података, да нацрта графикон, дијаграм; - дискутује о посљедицама експлозије (економски раст, урбанизација, социјални проблеми);	Предмет: Математика Рачунарство и информатика	Тема: Статистички модели зависности Једнодимензионални и дводимензионални низови

- упоређује демографске процесе у прошлости и савремене трендове кретања становништва; - анализира облике природног кретања становништва и факторе који на њих утичу; - издваја типове природног кретања становништва; - објашњава регије са специфичним типовима природног кретања и узроке и последице тих кретања; - издваја и објасни врсте миграција; - анализира узроке и последице миграција; - повезује миграције са актуелним догађајима у свијету; - разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељеност; - објасни разлику између појмова екумена, субекумена и анекумена; - идентификује границе насељености и факторе њиховог формирања; - објашњава различите типове густине насељености и факторе који их условљавају; - анализира законитости у размјештају становништва на Земљи; - разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељености;	- дискутује о узроцима и посљедицама демографског пада у појединим дијеловима свијета (Европа, Источна Азија и Сјеверна Америка); - истражује податке о броју рођених и умрлих у различитим регијама; - израчуна природни прираштај (наталитет морталитет) за неке примјере; - на карти означава и класификује подручја са позитивним и негативним прираштајем; Задатак за ученике: - прављење концептуалне мапе ума – миграције. - препознаје области са густом, средњом и ријетком густином насељености становништва на картама; - истражује природне (рељеф, клима) и друштвене (економија, инфраструктура) факторе са границама насељености; - упоређује густину насељености у различитим регијама; - изради карте или дијаграме простора на основу размјештаја становништва и густине насељености;		
--	--	--	--

- упоређује просторе са различитом густином насељености и размјештајем становништва; - повезује размјештај становништва са валоризацијом простора (економска, социјална и просторно-планска вријдност); - објашњава основне структуре становништва (по старости, полу, раси и др.); - открива узрочно-посљедичне везе између друштвено-географских процеса (миграције, урбанизација, економски развој) и промјена у структурама становништва; - издваја регије са специфичним структурним обиљежјима становништва (нпр. младе популације, старе популације, етнички хомогена или разнолика подручја); - објашњава значај популационе политике и повезује је са друштвеним, економским и просторним развојем; - анализира типове популационих политика и објашњава мјере њиховог спровођења на конкретним примјерима различитих држава; - разумије комплексност демографских процеса и објашњава дугорочне посљедице неповољних	- дискутује о утицај густине насељености на економску, социјалну и просторно-планску вријдност региона; - користи Ехсел за израду старосне пирамиде; - упоћује различите типове пирамида; - прави старосну пирамиду за свој регион користећи податке са интернета; - истражују примјере миграција, урбанизације или економског развоја који мијењају структуру становништва; - дискутују о демографским проблемима као што су: - старење становништва - пад наталитета - прекомјеран раст становништва - велики одлив становништва (миграције); - предлаже мјере за рјешавање демографских проблема - пореди ефекте популационих политика у развијеним и неразвијеним земљама и процјењује њихову успјешност; - пореди животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета;		
---	---	--	--

кретања (старење становништва, депопулација, миграције); - увиђа значај популационе едукације и развија свијест о одговорном понашању у области репродуктивног здравља, породице и планирања становништва; - критички разматра демографске проблеме у свом окружењу и предлаже могуће мјере за њихово ублажавање; - дефинише појам културе и разликује њене основне облике (традиционална и савремена култура); - препознаје и разликује врсте писма; - наводи и описује развој писама и њихову употребу у различитим државама; - анализира распрострањеност писмености у свијету и објашњава разлике између развијених и неразвијених земаља; - дефинише појам животног стандарда и наводи и анализира његове главне показатеље; - пореди животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета; - разумије културне различитости кроз упознавање са другим културама и традицијама, и схвата значај очувања културног диверзитета;	- повезује ниво културног и животног стандарда са економским развојем држава; - критички разматра разлике у квалитету живота и предлаже начине за њихово унапређење; - кроз дискусију ученици развијају способност да уважавају и поштују припаднике других култура, да поштују друга мишљења и да развијају емпатију према другом и другачијем; - истражи и објасни историјски развој насеља и факторе који су утицали на настанак; - дискутује о утицају урбанизације, индустријализације и миграција на развој насеља; - препозна типове руралних насеља на карти, фотографији; - даје примјере веза физиономије руралних насеља са начином живота становништва; - наведе примјере различитих типова руралних насеља из окружења; - препозна различите типове градова на карти, фотографији; - проналази примјере сегрегације становништва у градовима и анализира узроке и посљедице;		
---	--	--	--

- развија способност уважавања и поштовања припадник других култура, развија расну писменост кроз уважавање другачијих мишљења и искустава и развија емпатију према другом и другачијем; - објасни историјски развој насеља и наведе факторе који су утицали на њихово настајање и развој; - разликује типове насеља и уочи њихове сличности и разлике; - доведе у везу географску валоризацију простора са промјенама у структуралним обиљежјима насеља; - препозна и објасни карактеристике руралног насеља; - разликује типове руралних насеља према физиономији; - опише изглед и просторну организацију различитих типова руралних насеља; - објасни факторе који утичу на настанак одређеног типа руралног насеља и њихове предности и недостатке; - класификује градове према величини, изгледу, функцији и наведе примјере; - разумије град као систем са својим подсистемима који се стално мијења; - разумије повезаност становништва, саобраћаја, индустрије,	- замисли идеалан град: ученик истражује свој или неки други град по избору, истражује начин организације и функционалне зоне града, истражује проблеме који се јављају у граду (еколошки проблеми, проблеми урбанизације, водоснабдијевања, криминал и сигурност у граду, буку, саобраћајне гужве и сл.) и предлаже мјере за рјешавање проблема и боље функционисање урбаног система; - истражи појам „одрживи град“; - упоређује подручја са различитим степеном урбанизације; - аргументовано износи став о предностима и недостацима живота у урбаним насељима (дебата за и против живота у урбаним регијама).		
--	---	--	--

инфраструктуре, зелених површина и сл. у граду; - процјењује како промјене у вриједности и значају неког простора утиче на развој и изглед насеља (нпр. изградња ауто-пута, коришћење природних ресурса и сл.); - објасни појам урбанизације и објасни њене узроке; - анализира и аргументовано објасни позитивне и негативне посљедице урбанизације; - анализира утицај урбанизације на размјештај становништва и начин живота; - објасни сложене облике урбаних насеља (агломерација, конурбација, мегалополис и сл.) и наведе њихове разлике; - дефинише појам субурбанизације и сл. и објасни њене узроке и посљедице; - критички сагледава проблеме у великим градовима и размишља о рјешењима (нпр. загађење ваздуха, велике количине смећа, водоснабдијевање, саобраћајне гужве, криминал и несигурност, бука и сл.); - објасни узрок сегрегације становништва у градовима према			
---	--	--	--

економском, социјалном или етничком саставу (нпр. фавеле и сл.).			
--	--	--	--

Наставна тема: Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - дефинише појам државе и наводи њене основне елементе; - анализира утицај друштвеног и политичког система на организацију државе и њен укупни развој; - пореди различите типове државног уређења и процјењује њихове предности и недостатке на примјерима; - објашњава појам и значај трансграничних региона у савременом свијету; - повезује процесе интеграције са развојем сарадње међу државама и регионалним повезивањем; - повезује савремене конфликте са процесима интеграције и дезинтеграције у свијету; - развија критички став о значају мирног рјешавања сукоба и улози међународних организација;	Ученик ће да: – упореди поједине државе према броју становника, величини и облику територије (нпр. издужени облик, фрагментирани или компактни); – упореди монархије и републике и пронађе примјере; – истражи разлике између апсолутистичке и уставне монархије; – анализира трансгранички регион (нпр. Алпи, Дунавски регион); – истражи како границе раздвајају али и повезују људе; – прави концептуалну мапу: „Како интеграције повезују државе?“; – проналази примјере конфликта повезаних са интеграцијом и дезинтеграцијом у свијету; – истражи утицај одређене државе (нпр. Велика Британија,	Предмет: Историја	Тема: Европа од 1878. до краја XIX вијека Свијет после Другог свјетског рата

- идентификује главне историјске периоде и карактеристичне државе за сваки период; - објашњава улогу појединих држава у формирању политичке карте свијета, развоју нација и привредних система; - анализира узроке, ток и посљедице колонизације, као и њену распрострањеност у свијету; - објашњава процес деколонизације и њене политичке, економске и друштвене посљедице; - описује формирање великих нација у свијету; - анализира узроке и посљедице распада великих монархија; - повезује историјске процесе са данашњим политичким, економским и друштвеним односима у свијету; - објасни процес формирања политичке карте након Другог свјетског рата и образложи главне факторе који су на њу утицали; - објасни узроке и ток Хладног рата и анализира његове посљедице на свијет; - уочи и анализира промјене политичке карте и друштвеног уређења настале кризом социјализма и распадом социјалистичких држава; - објашњава узроке и посљедице процеса интеграције и дезинтеграције простора;	Француска) и објасни њихову улогу у ширењу територија и граница; – дискутује о узроцима колонизације (економски, политички, географски) и користи карту да прикаже просторно ширење колонија; – упореди колонизацију, деколонизацију, уједињења и распада држава, да процијени њихове дугорочне посљедице; – истражи како се мијењала политичка карта свијета након Другог свјетског рата (поређење карата некад и сад); – истражи кључне догађаје Хладног рата (Берлинска криза, Кубанска криза...); – истаржи облике геополитичких интеграција и њихову улогу; – процесе дезинтеграције геопростора (нпр.распад СССР, Брегзит и сл.); – истражи процесе неоколонијализма и технолошког колонијализма; – истаржи примјере глобализације у свакодневном животу (интернет, мултинационалне компаније, друштвене мреже и сл.);		
---	--	--	--

- објасни везу између глобализације и интеграције геопростора - разумије однос глобалног и локалног и анализира посљедице глобализације на локалном нивоу; - разумије позитивне и негативне утицаје глобализације.	– истражи узроке и посљедице савремених конфликта и означи подручја конфликта на карти свијета.		
--	---	--	--

Наставна тема: Основне економско-географске одлике свјетске привреде			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: –објасни појам свјетске привреде и њене значај за развој друштва; –наведе факторе који утичу на подјелу рад (природни ресурси, капитал, радна снага); –разликује типове привреде и наведе њихове основне карактеристике; –класификује привредне дјелатности према секторима; –објашњава међусобну повезаност националне привреде и свјетске привреде; –доводи у везу природне и друштвене факторе са развојем привреде одређених регија;	Ученик ће да: – посматра и тумачи географске карте свјетске привреде; – проналази економско-статистичке податке упоређује их и графички приказује; – даје примјере међународне подјеле рада; – упоређује различите типове привреде; – црта шему тока робе и услуга; – истражује узроке и посљедице индустријских револуција; – користи карту за уочавање и издвајање главних индустријских региона у свијету;	Предмет Историја Математика	Тема Свијет после Другог свјетског рата Статистички модели зависности

– објашњава појам индустријализације и њен значај у привредном развоју; – разликује основне подјеле индустрије према различитим критеријумима; – објашњава узроке и посљедице индустријских револуција; – анализира узроке и посљедице савремене научно-технолошке револуције; – анализира утицај индустријализације на географску валоризацију и организацију простора, развој саобраћаја и промјене у кретању и структурама становништва; – издваја и лоцира главне индустријске регионе у свијету; – повезује развој индустријске револуције са настанком технолошких паркова и савремене индустрије; – разумије историјске, политичке и економске узроке економске неједнакости у свијету; – анализира разлике у живитним стандардима између држава; – разумије везу BDP-а са економском и образовном структуром становништва, степеном запослености и сл; – критички процјењује узроке и посљедице неједнакости; – предлаже мјере за смањење разлика;	– истражује развој индустрије у одабраној држави или региону и представља резултате; – једну развијену и једну неразвијену државу према критеријумима друштвено-економског развоја: BDP, BDP per capita; – традиционалне центре развоја (САД, Западна Европа, Јапан) са новим центрима развоја (нпр. Кина, Индија, Бразил) и прикаже их на карти свијета; – дијелове свијета са највећим и најмањим богатствима природних ресурса и прикаже их на карти свијета; – истражује улогу мултинационалних компанија у глобалној економији и процјењује њихов утицај на економску неједнакост.		
---	---	--	--

– илуструје неједнакост у економским ресурсима кроз пирамиду богатства и територијалну поларизацију у виду економског језгра и периферије; – анализира улогу мултинационалних компанија у савременој економији и њихов утицај на глобалну економску равнотежу.			
---	--	--	--

Наставна тема: Политичко-географске, демогеографске и економско-географске одлике Европе			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – анализира различите аспекте географског положаја Европе (физичко-географски, историјско-географски, економско-географски и саобраћајно-географски) и процјењује њихов утицај на развој европских регија; – издваја, упоређује и вреднује геолошке, рељефне и биоклиматске цјелине Европе и доводи их у везу са насељеношћу, привредом и начином живота становништва; – анализира размјештај природних ресурса и природних потенцијала Европе и објашњава њихов значај	Ученик ће да: – упоређује различите регије Европе и проналази главне факторе развоја регије; – истражи како су природне одлике утицале на становништво и привредне карактеристике неког простора; – на карти Европе означити размјештај природних ресурса (нафта, гас, угаљ, руде, хидроенергија, шуме); – дискутује и процјењује улогу природних и друштвених фактора у развоју регија специфичних привредних обиљежја; – уз помоћ концептуалне мапе прикаже главне догађаје у Европи	Предмет: Историја Математика	Тема: Други свјетски рат 1939-1945. Статистички модели зависности

за привредни развој и регионалне разлике; –издваја и упоређује европске регије специфичних привредних обиљежја (рударске, индустријске, пољопривредне, туристичке и саобраћајне) и процјењује факторе њиховог развоја; –објашњава историјски развој Европе и процјењује њен утицај на политичке, економске и културне процесе у свијету; –анализира савремене демографске проблеме Европе (старење становништва, депопулацију, миграције, урбанизацију и неравномјеран размјештај становништва) и процјењује њихове друштвене и економске посљедице; –анализира структуре становништва Европе (старосну, полну, расну образовну и др.); –анализира правце историјских и савремених миграција у Европи и објашњава њихов утицај на демографске и друштвене промјене; –разврстава европске народе према језичким, етничким и културним обиљежјима и уочава сличности и разлике међу њима;	кроз различите историјске периоде и повеже их са политичким, економским и културним промјенама; –уз помоћ графичких метода анализира статистичке демографске податке о Европи; –дискутују о проблемима демографског пада у Европи, процјењује његове посљедице и нуди рјешења; –упоређује старосне пирамиде појединих држава Европе; –кроз дебату анализира да ли су миграције рјешење демографских проблема Европе; –израђује тематске карте Европе на основу језичких, религијских и културних обиљежја; –израђује концептуалну мапу индустријских револуција и издваја главне изуме и промјене у простору и друштву; –упореде град прије и после индустријализације (развој саобраћаја, промјене у структури становништва, трансформацију простора, еколошке проблеме); –дискутује о разлозима миграција, условима живота, социјалним проблемима;		
--	---	--	--

–издваја главне културне кругове Европе и анализира њихов утицај на идентитет, традицију и савремене друштвене процесе; –анализира политичку карту Европе; –објашњава појам индустријализације и индустријске револуције, издваја фазе индустријског развоја Европе и анализира значај главних индустријских регија; –анализира утицај индустријализације на привредни развој, валоризацију геопростора, развој насеља, саобраћајне инфраструктуре и промјене у структури становништва; –доводи у везу процесе индустријализације, урбанизације и миграција становништва и процјењује њихове посљедице на савремени простор Европе; –анализира факторе развоја урбаних регија и упоређује функције и значај највећих европских градова; –издваја главне саобраћајне коридоре и анализира њихов значај за економско повезивање и регионални развој Европе; –анализира развој терцијарног и квартарног сектора и доводи их у	–на примјеру једног града анализира ширење и повеже урбани раст са индустријом и миграцијама; –дискутују о посљедицама индустрализације и предлаже мјере и рјешења; –на карти уцртава важније саобраћајне коридоре у Европи, објашњава њихов економски значај и повезује их са индустријом и трговином; –упоређује карактеристике индустријске и постиндустријске државе; –дискутује о утицају савремених привредних процеса на животну средину Европе, процјењује посљедице и нуди рјешења; –уз помоћ дијаграма узрок– посљедица ученици повезују: Други свјетски рат, хладни рат, настанак НАТО-а, настанак Варшавског пакта, подјелу Европе; –кроз концептуалну мапу прикаже организацију, институције и циљеве Европске уније; –упоређује државе према БДП-у, индустрији, политичком утицају и улози у ЕУ и свијету; –истражује предности и недостатке капиталистичког и социјалистичког друштвеног уређења;		
---	--	--	--

везу са савременим друштвено-географским процесима, глобализацијом и технолошким развојем; – процјењује утицај савремених привредних процеса на животну средину и квалитет живота у Европи; – познаје политичке прилике у Европи након Другог свјетског рата и услове у којима су формирани војни блокови; – разумије организацију, институције и циљеве Европске уније и процјењује њен утицај на савремене политичке и економске процесе; – издваја најразвијеније државе Европе и анализира њихов економски значај и политичку улогу у европским и глобалним односима; – објашњава разлике између капиталистичког и социјалистичког друштвеног уређења и њихов утицај на развој држава; – анализира регионалне разлике у степену привредног развоја Европе и међусобне економске и политичке односе између регија;	– истражи регионалне разлике у Европи и објасни узроке неравномјерног развоја; – даје примјер државе у транзицији и дискутује о посљедицама транзиције; – нацрта карту држава чланица ЕУ и држава кандидата за чланство; – истражи везу природних ресурса са рељефом, климом и геолошком грађом и доноси закључке о утицају ресурса на развој; – упореди специфичности појединих привредних региона; – критички сагледа кључне факторе привредног развоја и рангира их по значају; – црта на карти главне саобраћајне коридоре; – упоређује поједине државе према економској развијености, индустрији и животном стандарду; – дискутује о позитивним и негативним ефектима савремених промјена (утицај глобализације, технологије и сл.); – означава на карти правце миграција радне снаге у Европи; – истражује трансграничне регионе (нпр. Алпе–Јадран, Дунавску регију); – дискутује о узроцима и посљедицама политичке нестабилности Балкана;		
--	---	--	--

–анализира посљедице дезинтеграције СФРЈ и Совјетског Савеза, као и транзиције социјалистичких држава ка тржишној економији; –прати процес проширења Европске уније и процјењује њен утицај на регионални развој и интеграције; –процјењује утицај европских интеграција и глобалних процеса на економски и друштвени развој појединих држава Европе; –разумије размјештај природних богатстава и извора енергије и повезује их са природно-географским карактеристикама простора; –издваја и објашњава привредне регионе; –анализира кључне факторе привредног развоја; –разумије значај физичке инфраструктуре за привредни развој; –издваја и објашњава главне саобраћајне коридоре –разликује привредно најразвијеније државе и регионе од оних који заостају у развоју; –уочава просторне неједнакости у привредном развоју на глобалном и регионалном нивоу;	–прикаже предности и недостатке географског положаја Русије; –истражи путовање Транссибирском жељезницом од Москве до Владивостока и уочи разноликост Русије; –упоређују климатске дијаграме руских градова из различитих климатских појасева; –приказује на карти размјештај природних богатстава Русије; –помоћу Веновог дијаграма упоређује двије контрастне регије (нпр. Источноевропску низију и Источни Сибир) и проналази сличности и разлике; –уз помоћ концептуалне мапе прикаже етничку структуру Русије; –графички приказује демографске податке Русије и анализира старосну пирамиду Русије; –истражи друштвене и економске промјене настале преласком из социјалистичког у капиталистички систем и критички их сагледа; –истражи утицај природних ресурса на економију и диверсификацију руске економије; –анализира улогу Русије у БРИКС-у; –истражи улогу Русије у енергетској мапи Европе и свијета;		
---	--	--	--

– анализира политичке и економске посљедице преласка из социјалистичког у тржишно друштвено уређење; – објашњава економске, демографске и развојне разлике између најразвијенијих и новијих чланица Европске уније; – критички сагледава позитивне и негативне ефекте савремених друштвених и економских промјена; – прати миграције радне снаге и премјештање производних капацитета у Европи; – издваја кључне економске, политичке и развојне изазове Европе; – објашњава појам и значај трансграничних региона; – анализира интеграционе и дезинтеграционе процесе у Европи; – уочава опасности и посљедице политичке нестабилности Балкана и њен утицај на политички, економски и друштвени развој региона; – анализира географски положај Русије и његов утицај на природне и друштвене процесе;	– дискутује о појмовима Балкан и Југоисточна Европа, анализира разлику између географског и геополитичког појма; – истражи предности и недостатке географског положаја Југоисточне Европе и Балканског полуострва; – уцрта на карти главне саобраћајне коридоре регије; – истражи крашке предјеле (како специфичан геолошки састав утиче на хидрографију, привредне активности и начин живота људи); – на карти означи размјештај природних ресурса регије и анализира њихов значај за насељеност и привредни развој; – уз помоћ Веновог дијаграма упоређује различите регије и проналази сличности и разлике; – графички прикаже демографске податке појединих држава регије и анализира их; – уз помоћ концептуалне мапе прикаже етничку, језичку и религијску стриктуру регије; – истражи културне различитости Балкана; – дискутује о посљедицама демографског пада и миграционих токова и предлаже мјере и рјешења;		
--	---	--	--

–уочава просторно распрострањање и сложеност територије Русије; –објашњава повезаност природногеографских фактора и природних законитости; –препознаје размјештај природних богатстава и извора енергије и доводи их у везу са развојем привреде –врши природногеографску регионализацију Русије; –анализира поријекло становништва и сложеност етничке структуре Русије; –прати савремена демографска кретања и објашњава последице природног кретања становништва, миграција и депопулације; –сагледава друштвене и економске промјене настале преласком из социјалистичког у капиталистички систем; –објашњава карактеристике савременог привредног развоја Русије и утицај природних ресурса на економију; –сагледава политичку, економску и геостратешку улогу Русије у савременом свијету; –анализира утицај савремених сукоба и ратова на политичке	–упоређује поједине државе регије према економској развијености, индустрији и животном стандарду; –истражи политичке и економске односе појединих држава регије и значај стабилних међусусједских односа.		
---	--	--	--

односе, миграције и економски развој Европе и Русије; – објашњава појам, границе и принципе издвајања Југоисточне Европе и Балкана; – анализира различите аспекте географског положаја и њихов утицај на развој простора; – уочава природно-географске карактеристике и врши регионализацију простора; – анализира размјештај природних богатстава и објашњава њихов значај за насељеност и привредни развој; – упоређује различите природно-географске цјелине Југоисточне Европе; – објашњава размјештај становништва у Југоисточној Европи; – анализира етничку и вјерску структуру становништва и њен утицај на развој регије; – повезује настанак културних кругова и савремене политичке карте са историјским развојем народа; – прати савремена демографска кретања, миграције и популационе промјене;			
--	--	--	--

– уочава и објашњава проблем „одлива мозга” и његове последице на развој регије; – прати развојне проблеме и економску неравномјерност регије; – анализира утицај политичких и економских интереса сусједних и великих сила на регион; – уочава значај сарадње и стабилних односа међу државама регије.			
--	--	--	--

Наставна тема: Географске одлике и развојни проблеми Босне и Херцеговине			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – објасни узроке и ток дезинтеграције Југославије и издваја новонастале државе; – процјењује политичке, економске и демографске последице дезинтеграције Југославије; – анализира утицај промјене друштвеног и економског система на развој држава региона;	– Ученике ће да: – анализира мапу бивше Југославије и на географској карти означи новонастале државе након дезинтеграције; – ради у групи и прави временску линију кључних догађаја у процесу распада Југославије; – упоређује статистичке податке о становништву прије и после распада (број	Предмет: Историја Биологија	Тема: Социјалистичка Југославија после Другог свјетског рата Екологија, заштита и унапређење животне средине

– прати промјене у природном кретању становништва, миграцијама и структури становништва; – анализира односе међу етничким заједницама и њихов утицај на друштвене процесе; – истражује процес европских интеграција држава региона и процјењује њихове предности и изазове; – сагледава могућности регионалне сарадње у области привреде, саобраћаја, културе и политике; – доводи у везу савремене друштвено-географске процесе са историјским и политичким промјенама на простору бивше Југославије; – анализира принципе дејтонске подјеле БиХ и организацију ентитета; – тумачи државне и ентитетске границе БиХ и њихов значај за политичку и просторну организацију; – описује начин управљања државом и улогу најважнијих институција и управних органа; – повезује уставно уређење БиХ са историјским и политичким околностима након рата; – процјењује предности и изазове сложеног административног уређења БиХ;	- становника, миграције, етничка структура); – дискутује о узроцима и посљедицама сукоба и њиховом утицају на савремене односе у региону; – истражује примјере регионалне сарадње данас (саобраћај, трговина, култура); – анализира основне одредбе Дејтонског споразума и издваја њихов значај за уставно уређење БиХ; – на карти БиХ уочава и тумачи ентитетске границе и објашњава њихов утицај на политичку и просторну организацију државе; – истражује организацију власти у БиХ и израђује шематски приказ најважнијих институција и њихових надлежности; – упоређује улоге државних и ентитетских органа власти; – дискутује о предностима и изазовима сложеног административног уређења БиХ и аргументовано износи ставове; – истражује географски положај БиХ у оквиру Балкана и		
---	--	--	--

– анализира географски положај БиХ у оквиру Балкана и Европе; – разумије сложеност и промјенљивост географског положаја; – издваја факторе стабилности и нестабилности географског положаја БиХ; – разликује основне аспекте географског положаја (природни, економски, културно-историјски и геополитички); – процјењује утицај географског положаја на развој Босне и Херцеговине; – анализира географски простор БиХ и њен природно-географски положај; – повезује геолошку грађу, рељеф и климатске карактеристике БиХ; – доводи у везу хидролошке одлике са могућностима коришћења водних ресурса – разликује биогеографске области и природна богатства БиХ; – анализира значај енергената и природних ресурса за развој привреде; – процјењује стање животне средине и утицај човјека на природне процесе; – издваја физичко-географске регије БиХ; – анализира географски положај Републике Српске и процјењује његов значај за развој простора; – тумачи границе, територијални облик и величину Републике Српске;	Европе и означи њене кључне саобраћајне правце на карти; – упореди природно, економско, културно-историјско и геополитичко обиљежје географског положаја БиХ; – истражи како географски положај утиче на развој привреде, трговине и саобраћајне повезаности БиХ; – на карти Балкана уочи значај транзитног положаја БиХ и повеже га са регионалним и европским интеграцијам; – ученици у групама израђују тематску карту на којој уцртавају рељеф, ријеке, климатске области; – уцрта на карти различите природне ресурсе БиХ и повезује их са могућностима развоја привреде (енергија, шуме, вода, минерали); – упоређује различите дијелове БиХ и објашњавају како рељеф утиче на климу и насељеност; – проналази примјере загађења у БиХ и педлаже мјере заштите и одрживог развоја;		
--	---	--	--

– анализира просторни размјештај становништва и уочава разлике у густини насељености; – издваја природно-географске области Републике Српске и објашњава њихове развојне потенцијале; – врши нодално-функционалну регионализацију простора и објашњава факторе на којима се она заснива; – препознаје потенцијалне трансграничне регионе и анализира могућности прекограничне сарадње и повезивања; – одређује простор Бањалучке регије, анализира географски положај и процјењује његов значај за развој простора; – објашњава географско-историјски развој Бањалучке регије и уочава факторе који су утицали на њено формирање и развој; – анализира природно-географске карактеристике простора и доводи их у везу са привредним и друштвеним развојем; – издваја и вреднује природне потенцијале Бањалучке регије; – анализира савремене демографске проблеме Бањалучке регије, као што су миграције, депопулација руралних подручја и старење становништва;	– процјењује предности и недостатке облика територије Републике Српске; – израђује карту административне подјеле и истражује улогу градова, општина и регија у управљању простором; – предлаже мјере за развој и задржавање становништва у мање насељеним подручјима; – на основу регијоналне подјеле Републике Српске осмишљава начине равномјернијег развоја привреде, инфраструктуре и становништва; – истражи да ли изградња путева, малих хидроелектрана или индустрије угрожава природне области и траже рјешења одрживог развоја; – истражи утицај града Бање Луке на околна насеља, миграције становништва и концентрацију привредних и управних функција; – анализира густо и ријетко насељене просторе и повезују их са природним условима, привредом и саобраћајем;		
--	--	--	--

– анализира утицај урбанизације и ширења града Бањалучке на околни простор и животну средину; – издваја најзначајнија насеља регије; – врши комплексну валоризацију простора Бањалучке регије на основу природних и друштвено-економских обиљежја; – процјењује стање животне средине и уочава еколошке проблеме Бањалучке регије; – анализира географски положај Добојско-бијељинске регије са нагласком на њен саобраћајни значај и повезаност; – анализира природно-географске карактеристике регије и издваја њене природне потенцијале; – уочава значај ријечних долина, плодног земљишта и саобраћајног положаја за развој простора; – разматра савремене демографске проблеме, као што су миграције, депопулација руралних подручја и старење становништва; – издваја најзначајнија насеља регије; – објашњава привредне карактеристике регије и значај саобраћаја, пољопривреде и индустрије за њен развој;	– израђује презентацију о природним и културним потенцијалима регије; – анализира утицај урбанизације, индустрије и туризма на природну средину Бањалучке регије и предлаже мјере одрживог развоја; – истражује демографске проблеме, одлив становништва и предлаже мјере за побољшање услова живота и запошљавања; – дискутује зашто је Добој важан саобраћајни чвор и истражује утицај друмских праваца на развој регије; – у групама осмишљава план развоја Добојско-бијељинске регије; – предвиђа могућности развоја пољопривреде, енергетике, туризма и индустрије на основу природних ресурса регије; – истражује значај ријека Саве, Босне и других ријека за насељавање, привреду и саобраћај, али и проблеме поплава и заштите животне средине;		
--	--	--	--

– анализира могућности одрживог развоја и улогу Добојско-бијељинске регије у Републици Српској; – одређује географски положај Сарајевско-зворничке регије; – анализира природно-географске карактеристике регије и издваја њене природне потенцијале; – доводи природне услове у везу са размјештајем становништва и развојем насеља, те анализира проблеме старења становништва и миграција; – издваја најзначајнија насеља; – анализира привредне карактеристике регије и значај саобраћаја, шумарства, енергетике и туризма за развој простора; – објашњава проблеме слабе саобраћајне повезаности – процјењује могућности; одрживог развоја и улогу Сарајевско-зворничке регије у Републици Српској; – анализира географски положај Требињско-фочанске регије; – објашњава географско-историјски развој простора и његове основне карактеристике; – анализира природно-географске одлике и издваја природне потенцијале регије; – доводи природне услове у везу са размјештајем становништва и развојем	– дискутује о демографским проблемима, миграцијама младих и предлаже мјере за задржавање становништва у мањим насељима; – истражује „Зашто је Бијељина важна за развој Семберије“– анализира улогу града у пољопривреди, трговини и регионалном развоју; – дискутује о саобраћајној повезаности, близини Сарајева и граничном положају регије и процјењују њихов утицај на привреду и становништво; – истражује узроке и посљедице одласка становништва, старења популације и гашења мањих насеља, те предлаже мјере за задржавање младих; – истражује утицај привредног развоја на животну средину и предлаже моделе одрживог развоја; – упоређује функције и значај Зворника, Источног Сарајева и других насеља и анализира њихов утицај на околину; – истражује значај Дрине за привреду, енергетику, саобраћај и туризам, али и		
--	---	--	--

насеља те уочава савремене проблеме становништва; –издваја најзначајнија насеља; –уочава савремене проблеме регије, као што су слаба саобраћајна повезаност, економска неразвијеност и еколошки изазови; –анализира улогу Требињско-фочанске регије у развоју Републике Српске; –објашњава услове издвајања територије општине Брчко и формирања Брчко дистрикта БиХ; –анализира специфичности друштвено-политичке организације дистрикта и њен значај у функционисању БиХ; –доводи у везу географски положај Брчко дистрикта и његов саобраћајни и стратешки значај; –анализира природно-географске карактеристике простора и доводи их у везу са могућностима развоја привреде и насељавања; –објашњава етничку структуру становништва и увиђа њен утицај на друштвене односе и организацију дистрикта; –анализира привредне потенцијале дистрикта, посебно значај саобраћаја, трговине, пољопривреде и ријечне луке; –уочава значај Брчко дистрикта као повезујућег простора између различитих дијелова БиХ;	проблеме поплава и заштите вода; –анализира услове живота у селима и предлаже начине развоја сеоског туризма, пољопривреде; –истражује „Развој туризма или очување природе?“, анализира утицај туристичког развоја на природну средину и предлажу моделе одрживог развоја; –истаржује „Како гранични положај утиче на свакодневни живот?“- анализира миграције, трговину, запошљавање и сарадњу са Црном Гором и Хрватском; –истражује “Како оживјети напуштена села?“- предлаже конкретне мјере за развој сеоског туризма; –истаржује “Зашто је тешко развијати привреду у крашким областима?“- анализира утицај кршког рељефа, недостатка плодног земљишта и воде на економски развој; –истражује значај ријеке Саве и луке Брчко за економски развој дистрикта; –истаржује историјске, политичке и географске		
---	---	--	--

– објашњава изазове међуетничке сарадње и функционисања сложене административне организације; – анализира географски положај Федерације БиХ и процјењује њен значај у регионалном повезивању; – одређује границе, облик и величину територије Федерације БиХ; – објашњава административно-територијалну организацију Федерације БиХ и уочава сложеност њеног политичког уређења; – анализира размјештај становништва и диференцира простор према густини насељености; – анализира проблеме депопулације, миграција становништва и пражњења руралних простора; – издваја природно-географске области Федерације БиХ и објашњава њихове привредне и развојне могућности; – врши нодално-функционалну регионализацију и објашњава факторе на којима се она заснива; – издваја потенцијалне трансграничне регионе и процјењује могућности прекограничне сарадње; – дефинише простор Сарајевско-зеничке регије и анализира њен географски положај; – процјењује њен саобраћајни, економски и политички значај;	разлоге издвајања територије Брчког и објашњава његов значај за функционисање БиХ; – истражује како равничарски рељеф, клима и ријека Саву утиче на развој пољопривреде, саобраћаја и трговине; – предлаже мјере за унапређење сарадње и толеранције међу становништвом различитих националности; – истаржује неравномјеран развој кантона у Федерацији БиХ и разлике у животном стандарду становништва; – истаржује како сложена административна организација Федерације БиХ утиче на ефикасност управљања и развој региона; – истаржује проблем велике густине насељености у урбаним центрима и пражњења руралних подручја; – истаржује проблем недовољне искоришћености природних ресурса и туристичких потенцијала; – истаржује „Зашто је ваздух у Сарајеву и Зеници међу најзагађенијим?” – ученици у групама анализирају узроке		
---	--	--	--

– доводи у везу природно-географске карактеристике простора са могућностима развоја привреде и насељавања; – издваја природне потенцијале регије и анализира њихов значај за индустријски, енергетски, туристички и пољопривредни развој; – анализира размјештај становништва и факторе демографског развоја, урбанизације и миграција; – издваја најзначајнија насеља Сарајевско-зеничке регије и анализира њихове функције; – уочава проблеме загађења животне средине, деиндустријализације и саобраћајне оптерећености у појединим дијеловима регије; – анализира значај Сарајевско-зеничке регије у укупном привредном и друштвеном развоју Босне и Херцеговине; – дефинише простор Тузланске регије и издваја њене основне географске цјелине; – анализира географски положај Тузланске регије и процјењује њен значај у привредном и саобраћајном повезивању сјевероисточне БиХ; – повезује природногеографске карактеристике простора са развојем привредних дјелатности;	загађења, користе карте, климатске податке и фотографије, те предлажу мјере за побољшање квалитета ваздуха; – истаржује „Да ли природни ресурси Сарајевско–зеничке регије довољно доприносе развоју?” – ученици анализирају руде, шуме, ријеке и енергетске потенцијале и процјењују њихову искоришћеност; – истаржује „Како побољшати саобраћајну повезаност регије?” – ученици анализирају главне путне правце, коридор Vc и значај жељезничког саобраћаја за развој регије; – истаржује „Зашто Тузланска регија има велики значај за привреду Федерације БиХ?”- анализира улогу индустрије у развоју регије; – истаржује „Проблем загађења ваздуха и земљишта у Тузланској регији”- истражује утицај индустрије и термоелектрана на животну средину и здравље становништва;		
---	--	--	--

–издваја природне ресурсе Тузланске регије, посебно рудна богатства, и анализира њихов значај за индустријски и енергетски развој; –анализира размјештај становништва и факторе демографског развоја, урбанизације и миграција –издваја најзначајнија насеља Тузланске регије и анализира њихове функције и утицај на околни простор; –процјењује улогу Тузланске регије у привредном развоју Федерације БиХ, посебно у области енергетике, индустрије и саобраћаја; –уочава проблеме загађења животне средине, слијегања тла и посљедица дуготрајне експлоатације рудних богатстава; –дефинише простор Мостарске регије и анализира њен географски положај и значај у повезивању јужних дијелова БиХ са Јадраном; –уочава природногеографске карактеристике простора и издваја природне потенцијале значајне за развој туризма, пољопривреде и енергетике; –анализира размјештај становништва и проблеме депопулације, старења становништва и миграције младих; –објашњава карактеристике насеобинске мреже и анализира функције најзначајнијих насеља у развоју регије;	–истаржује „Слијегање тла у Тузли“– истражује како је експлоатација соли утицала на појаву слијегања земљишта и урбане проблеме у граду; –истаржује зависност привреде од индустрије и недостатак нових технологија; –истаржује проблем квалитета воде и загађења ријека услед индустријске производње; –истаржује значај Неретве за хидроенергију, пољопривреду и туризам, али и проблеме загађења; –демографске промјене у селима и мањим мјестима и разлоге одласка младих; –истражи како етничка структура становништва утиче на управљање градом и привредни развој; –издваја природне и културне атракције и осмишљава туристичку понуду регије; –истражује гранични положај према Хрватској, удаљеност од већих центара и утицај положаја на развој саобраћаја и привреде; –дискутује о значају ријеке Уне, њеном значају за туризам,		
---	--	--	--

–врши валоризацију простора и могућности будућег развоја Мостарске регије у Федерацији БиХ; –одређује простор Бихаћке регије и објашњава њен географски положај; –анализира прородногеографске карактеристике простора; –препознаје природне потенцијале Бихаћке регије и њихов значај за привреду и туризам; –анализира размјештај становништва и уочава факторе демографског развоја и савремене демографске проблеме; –објашњава функције најважнијих насеља; –врши валоризацију природних и друштвеногеографских вриједности Бихаћке регије и процјењује њен значај у оквиру Федерације БиХ; –анализира географски положај БиХ у односу на земље окружења и његов историјски, саобраћајни и економски значај; –уочава историјске, културне и етничке везе БиХ са сусједним државама; –анализира политичке и економске односе БиХ са окружењем и могућностима регионалне сарадње; –издваја најважније саобраћајне коридоре и анализира инфраструктурну повезаност БиХ са окружењем;	- хидропотенцијалу и заштити животне средине; –издваја природне и културне атракције (Уна, Национални парк, тврђаве) и прави план туристичког развоја; –истражује узроке загађења, утицај људских активности и мјере за очување екосистема; –истражује историјско-географски положај БиХ у односу на сусједне државе, анализира политичке и економске односе са окружењем, те уочава утицај тих односа на савремени развој; –израђује тематску карту на којој приказује постојеће и планиране саобраћајне коридоре, као и главне правце инфраструктурне повезаности БиХ са Хрватском, Србијом и Црном Гором; –истражује проблем спорних граница и анализира како гранична питања утичу на стабилност и развој међудржавне сарадње.		
--	---	--	--

–анализира значај пограничних подручја и улогу трансграничне сарадње у развоју простора; –уочава нерјешене проблеме у односима са окружењем (границе, имовина, права етничких група, миграције и екологија) и њихов утицај на стабилност региона; –врши валоризацију простора БиХ и процјењује значај регионалног повезивања за будући развој.			
--	--	--	--

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

Један од основних циљева овог наставног плана и програма географије је да ученици стекну разумијевање географских концепата као што су нпр. концепт простора, мјеста, регије, међусобних односа и интеракције или концепт животне средине. Ови концепти, као својеврсни алати, служе за развијање географског мишљења као и за развијање виших нивоа мишљења као што су критичко и креативно мишљење. На тај начин ученици уче како да објашњавају географске појаве и процесе и како да сагледавају и предвиђају њихов ток. Уче како да објасне економске, политичке и еколошке проблеме на различитим нивоима од глобалног до локалног и како да примијене стечено знање.

Како би се постигло ово што смо навели, неопходано је активно учешће ученика у конструкцији знања. Неопходно је тежиште ставити на активне методе наставе и учења, а избјежавати репродукцију унапријед припремљеног знања, најчешће чињеничног. При том је неопходно да наставници владају репертоаром различитих научно-наставних метода, да их примјењују у различитим фазама наставе и да буду флексибилни и креативни у њиховом коришћењу.

Дакле, у складу са дефинисаним исходима у овом наставном плану и програму, потребно је посебан значај дати концептуалном и процедуралном знању. Концептуално знање подразумијева познавање географских концепата, познавање општих начела, веза, система, структура и законитости у географији. Концептуалном знању је дат посебан значај у новом наставном плану и програму јер оно чини основу за развој географског мишљења односно основу за развој виших нивоа когнитивних процеса (аналитичког, критичког и креативног мишљења). Код аналитичког мишљења ученици врше рашчлањивање географских информација, уочавање сличности и разлика, уочавају узроке и посљедице како би могли да доносе закључке. Код критичког мишљења ученици доносе закључке, формирају ставове, критички сагледавају постојеће стање географских феномена, појава и процеса, процјењују значај географских појава и процеса за човјека и за друштво. Тачније, ученици развијају критичко мишљење кроз способност учествовања у дебатама о значајним локалним, националним и глобалним питањима. На нивоу креативног мишљења ученик развија машту, креативно користи знање како би дошао до нових идеја и како би предложио мјере и рјешења.

Процедурално знање обухвата познавање географских вјештина, техника и метода па је неопходно да ученик развије картографску писменост, способност посматрања, способност прикупљања података, њихове анализе и представљања, способност коришћења и примјене ГИС технологије, примјене графичких метода као што су разне врсте дијаграма, графикона, концептуалних мапа и сл.

Осим захтјева за стицање географских знања и вјештина, постављени су и захтјеви за стицање ставова и вриједности у настави географије као што је одржива будућност и одговорно активно грађанство. На тај начин ученици формирају позитивне ставове и вриједности кроз бављење важним географским питањима и проблемима на локалном, националном и глобалном нивоу. То су вриједности као што су развој еколошке свијести, одрживи развој, хуманост, солидарност, осјећај за правду, патриотизам, толеранција, очување културног диверзитета и друге вриједности.

У рубрици Активности су, у складу са наведеним захтјевима у постављеним исходима учења, предложене активне методе наставе и учења. Како би се омогућило активно учешће ученика и њихов активан однос према знању, акценат је стављен на истраживачки приступ

у настави географије као и на проблемску наставу и учење. Посебно треба искористити то што географија као комплексна научно-наставна дисциплина обилује садржајима који се могу проблематизовати и критички сагледати.

Кроз истраживачки приступ ученици могу да примјењују методе сличне оним из научне дисциплине, како би разумјели научне концепте и процесе, те како би продрли у суштину саме научне дисциплине. На тај начин они схватају како знање настаје и развијају критички однос према њему. Овакав приступ омогућава ученицима да задовоље своју природну радозналост и истраживачки дух. Из тог разлога, у рубрици Активности, предложене су методе као што су: картографски метод, метод упоређивања, метод системске анализе, ГИС као алат за просторну анализу, те графичке методе као што су дијаграми, графикони, концептуалне мапе, мапе ума и сл. Уколико могућности дозвољавају потребно је примјењивати метод теренског рада. За развој критичког мишљења предложене су методе дискусије и дебате.

Приликом избора наставне методе веома је значајно да се наставник определијели за одговарајућа наставна средства (у складу са могућностима), како би добио најефикаснију комбинацију наставних метода и наставних средстава. Облик рада којем се даје предност у савременој настави је групни облик рада. Примјеном групног облика рада ученици постају субјекти у настави, активнији су и више су заинтересовани за наставне садржаје, уче се тимском раду и бољој комуникацији и социјализацији.

Савремену наставу географије треба да прати и савремено конципиран уџбеник. Савремени уџбеник географије треба бити проблемски и истраживачки конципиран тако да помаже ученику у његовом развоју.